

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ	
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Изходящ №	дата 201 г.
Входящ № .. 326	дата .. 07.05. 2015 г.
София 1113, бул. Шипченски проход № 52, бл. 17	
тел.: 02/ 979 29 98 ; факс: 02/ 870 21 91	

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Росица Иванова Стоянова,

член на научно жури за провеждане на конкурс за заемане на академичната длъжност „професор”

в Института за исторически изследвания при БАН

Конкурсът за „професор” по професионално направление 2.2 История и археология, научна специалност „Документалистика, архивистика, палеография (вкл. Историография и източникознание)” за нуждите на секция „Помощни исторически науки и информатика” при ИИИ при БАН е обявен в „Държавен вестник”, бр. 5 от 20 януари 2015 г. За участие в него е подал документи и е допуснат единствен кандидат- доц. д-р Йорданка Маринова Гешева. Представените по конкурса документи в хартиен вариант и на електронен носител отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника на МОН за неговото приложение, както и тези на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ИИИ.

Йорданка Гешева е завършила висшето си образование през 1977 г. с ОКС „магистър” по специалност „История” във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий”. Известно време се реализира като журналист и музеен работник. От 1981 г. постъпва на работа в Института по история при БАН като редактор на сп. „Исторически преглед”, а през 1988 г. получава научната степен „кандидат на историческите науки” (сега ОНС „доктор”) с дисертация на тема „Консервативната партия в Княжество България 1879-1886 г.”. В периода след защитата на доктората, първоначално като научен сътрудник, а от 2004 г. като доцент в секция

„Нова българска история” Гешева уверено изгражда облика си на прецизен и с разностранни научни интереси изследовател. Насочва се към разработката на значими проблеми от институционалната и партийно-политическата история на Третото българско царство. Като резултат от задълбочените ѝ архивни и библиографски проучвания са публикувани множество статии и студии и 2 монографии: „Държавната институция Велико народно събрание 1879-1911 г. Исторически аспекти” и „Парламентарните анкетни комисии по министерската отговорност 1884-1923 г.”. С тях Гешева се утвърждава като един от най-компетентните изследователи на развитието на държавните институции, на устройството и управлението на новата българска държава.

В конкурса за „професор” кандидатката се представя главно с научните си публикации, реализирани в периода 2005-2014 г. Количествените аспекти на научната ѝ продукция са респектиращи – 1 монографично изследване, 1 сборник от студии и статии, 50 научноизследователски студии и статии (1 в съавторство), 16 рецензии за публикувани научни изследвания, 1 участие в колективно документално издание, съставителство и редактиране на 7 сборника с научни материали. Част от изследванията са публикувани самостоятелно, други са обнародвани (или предстои да излязат) в специализирани научни издания-български и чуждестранни списания, научни сборници, в това число дву и триезични. Неполям брой работи - общо 12 на брой – в повече или по-малко преработен вид са част от двете книги на авторката. Доц. Гешева коректно е отбелязала този факт в изготвения списък на публикациите. В нейния професионален актив влиза още участие в 21 научни форума с международно представителство и в 21 национални научни конференции, в 6 научни проекта, от които 3 са международни, водене на лекционни курсове към Центъра за обучение при БАН. Впечатляваща е експертната ѝ

дейност като член на научни журита и като консултант в помощ на институции и органи на управление. Цитираните метрични данни показват, че с цялостната си научна дейност – изследователска, експертна и практико-приложна Й. Гешева отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „професор”.

Извън количествените показатели, бих искала да изтъкна респектиращото разнообразие от теми и проблеми, разработвани от кандидатката, широкия хронологически обхват на нейните изследвания. След хабилитацията доц. Гешева насочва диренията си в нова посока и навлиза в областта на историческата генеалогия и просопография. Нова, по-широка е и хронологическата рамка на проучванията. Конкретният обект на нейните интереси става фамилията Пеячевич. Първоначално в поредица от статии и студии авторката излага тезите си за произхода на фамилията (по списъка Втора част, III.Студии и статии № 19), изважда от забвение дейността и жизнения път на някои от най-видните ѝ представители (по списъка Втора част, III.Студии и статии № 13, 14, 15, 22, 25, 26, 27). В резултат на задълбочената ѝ работа през 2012 г. излиза монографичното изследване „Фамилия графове Пеячевич между легендите и реалността (втората половина на XVII – XX в.) Историко-генеалогично изследване”. Това по моя преценка е и безусловно най-значимото научно постижение на доц. Гешева.

Изследването е базирано върху проучването на значително количество емпирични данни, публикувани или издирени в документалните и библиографски масиви на хърватските и българските архивохранилища и библиотеки. Събрани и систематизирани са и най-дребните податки за представители на 20 поколения на рода. Сред приносните моменти бих отличила изложението за произхода и връзката на рода Парчевич-Княжевич-Пеячевич с босненската династия на

Котроманичите. Анализирайки оскъдните исторически данни, Гешева полемизира с авторите, работили преди нея и аргументира своята теза, че липсват категорични доказателства за връзка с босненската династия. Определен успех за авторката са страниците, посветени на именията на Пеячевичи. Използвайки наличния документален материал и огромна по обем литература, тя проследява преселението и установяването на фамилията в новата ѝ родина, механизма на превръщането на нейните представители в едри земевладелци и на организацията на рода около поземлените владения, отношенията, понякога конфликтни, с подчиненото население, усилията за създаването на нови селища и др. Всичко това е разположено в контекста на политическото, икономическото и военното развитие на региона. Изложението за дворците и парковете, за семейните архиви и библиотеки, за благотворителните изяви, за най-забележителните и известни представители на рода предлага друг поглед към темата. То дава представа за образованието и подготовката на тези хора, за техните вкусове, предпочитания и нагласи. Там където е открила данни, Гешева не премълчава допусканията от представителите на рода грешки, техните конфликти с подвластното население, личните им характерологични недостатъци.

Изцяло приносна е втората част на монографията, която представлява подробно генеаложко и просопографско изследване на рода. Търсейки модел за изработване на генеалогията на фамилията, след много справки, консултации със специализирана литература и изследователи, Гешева избира да борави с кодове. Кодовете, които тя дава на отделните представители на рода, съдържат богата информация - към кое фамилно разклонение принадлежи лицето, неговия пол, поредността на поколението, името на баща му и пр. Авторката казва, че „донякъде” е заимствала модела на съставяне на кодовете от генеалогии на няколко

други фамилии. Това обаче не променя оригиналния им характер, защото никой досега не е работил с кодове при фамилия Пеячевич. При окончателното оформяне на кодовете Гешева ги е доразработила, допълнила и пригодила към конкретните нужди на изследваната материя. В генеалогията са обхванати представители на 20 поколения, като последните актуализирани данни са от септември 2011 г. Работата, която стои зад тези на пръв поглед кратки, наситени с еднотипна фактология и изсушени откъм емоция и оценки, данни очевидно е огромна. Търсени са сведения за всеки представител на фамилията, сверявани и уточнявани са имена, брачни и роднински връзки, дати на раждане и смърт, на преселение и придобиване на имоти, образование, лична съдба. Гешева коригира възприетото до момента разделяне на фамилията на разклонения като обособява представителите на т.нар. Будимско разклонение като част от Вировитичко-нашичкия клон. Очертава и златната родова линия формирана именно във Вировитичко-нашичкото разклонение. Материалът, който съдържа генеалогията на рода Пеячевич е толкова богат, че предоставя възможности за разработването на редица по-общи демографски, социални и други проблеми.

Следващият тематичен кръг в научната продукция на доц. Гешева оформят публикациите, посветени на политическите партии и движения в България от третата четвърт на XIX в. до 20-те години на XX в. По същество това е може би тематичната област, която тя разработва най-дълго в своята научна кариера – факт, който се документира от сборника, обединяващ 17 отделни студии и статии, посветени на Консервативната партия в България. Повечето текстове (16 на брой) са публикувани в научната периодика и след преработка влизат в книжното тяло. Така събрани обаче, с подбора и подредбата, с направените добавки и поправки,

те пресъздават в почти завършен вид историята на тази политическа формация.

Доц. Гешева не изоставя и друга, занимаваща я през годините тема – развитието на институциите на новата българска държава. Част от публикациите ѝ доразвиват и обогатяват представите за институцията Велико народно събрание (по списъка Втора част, III. Студии и статии № 7, 8, 12, 24), други изследват проблемите около министерската отговорност, конституционното уреждане на Независимостта. Специално бих искала да подчертая достойнствата на текста на авторката, който е част от подготвената за печат „История на Българската академия на науките (1869-2014)”. Трудът е дело на колектив от изследователи, като доц. Гешева е автор на частта, посветена на един от възловите периоди в развитието на институцията- от 1878 г. до провъзгласяването на Дружеството за Академия през 1911 г. (в обем 80 стр.). И в тази своя работа тя не изневерява на изследователския си маниер да работи с впечатляващ емпиричен материал. В случая са използвани богатите документални фондове на Академията и на видни нейни членове, съхранявани в Научния архив на БАН. И въпреки че поводът за написването на книгата е 145-годишния юбилей от създаването на БКД, доц. Гешева предлага обективен и критичен прочит на този етап от историята на институцията.

В заключение, след като се запознах с представените от кандидатката в конкурса материали и научни публикации, след анализа на цялостната ѝ научна дейност и на приносите на нейните научни публикации, напълно убедено давам своята **положително оценка** и препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да изберат и да предложат на Научния съвет на ИИИ да гласува **доц. д-р Йорданка Маринова Гешева** да заеме академичната длъжност **„професор”** в ИИИ по професионално направление 2.2.История и археология, научна

специалност „Документалистика, архивистика, палеография (вкл. историография и източникознание)“.

7. 05. 2015 г.

Изготвил становището:.....

(доц. д-р Р. Стоянова)

